

NĚMECKÝ INSTITUT PRO MEZINÁRODNÍ PEDAGOGICKÝ VÝZKUM

Německý institut pro mezinárodní pedagogický výzkum (*Deutsches Institut für Internationale Pädagogische Forschung, DIPF*) je jedním z významných a dlouholecných zahraničních partnerů Ústavu výzkumu a rozvoje vzdělávání PedF UK. Je mimouniverzitní vědecký institut, jedno z nejvýznamnějších mezinárodních center multidisciplinárního, především společenskovědně orientovaného, empirického a srovnávacího výzkumu v Německu. Plní důležitou funkci v mezinárodních sítích a zprostředkovává rozsáhlé informace o vzdělávání v Německu i ve světě. Svými expertizami přispívá do velkých národních a mezinárodních výzkumných sítí a aplikuje poznatky a metody z různých disciplín. Byl založen v roce 1951 z rozhodnutí hesenské zemské vlády jako „Vysoká škola pro mezinárodní pedagogický výzkum“. V polovině šedesátých let minulého století byla vysoká škola přejmenována na institut. Podle nových stanov se stal jeho hlavním úkolem empirický výzkum vzdělávání v mezinárodním srovnání. Od roku 1977 je podporován spolkovou vládou a vládami spolkových zemí. K významným strukturálním změnám došlo na počátku devadesátých let integrací částí někdejší Akademie pedagogických věd NDR a koncem devadesátých let založením nových programových oblastí, zejména oblasti služeb pro informace ve vzdělávání; v této souvislosti se změnilo pracoviště v institut poskytující služby založené na výzkumu. DIPF patří k institucím Leibnizovy společnosti (*Leibniz-Gemeinschaft*), sdružující 86 institucí zabývajících se výzkumem nebo zajišťujících vědeckou infrastrukturu. Pracuje na bázi dohod o spolupráci s různými vysokými školami a mimouniverzitními institucemi v Německu i v zahraničí. Výsledky jeho činnosti jsou určeny pro výzkum, praxi, správu a vzdělávací politiku. Na počátku tohoto století se podílel DIPF na zřízení a provozování portálu *Bildung Plus*, zaměřeného na reformu vzdělávání v Německu. Zřízení portálu bylo jednou z významných reakcí německé vzdělávací politiky na PISA-šok v roce 2000. DIPF sídlí ve Frankfurtu nad Mohanem. Jeho současným ředitelem je prof. Dr. Marc Rittberger. V institutu pracuje přibližně 250 osob.

Profil DIPF určují **dvě stěžejní oblasti činnosti: informace ve vzdělávání a výzkum vzdělávání**. Úkoly týkající se **informací ve vzdělávání** se zabývá především Informační centrum vzdělávání a knihovny orientované na historii vzdělávání a výzkum vzdělávání. První z knihoven, sídlící v Berlíně, se stala součástí DIPF v roce 1992. Svými 700 000 svazky je druhou největší pedagogickou specializovanou knihovnou v Evropě, druhá, frankfurtská, patří svými 200 000 svazky k nejvýznamnějším specializovaným knihovnám v oblasti výzkumu vzdělávání. Těžiště nabídky v oblasti informací ve vzdělávání tvoří: výstavba integrované struktury portálu s pomocí moderních informačních a komunikačních technologií, poskytování informací a poradenství pro empirický výzkum vzdělávání, archivování informací pomocí moderních médií, zpřístupňování historických zdrojů pro oblast historie vzdělávání a úzká návaznost informačních nabídek a služeb na výzkum relevantní pro vzdělávání. V rámci informací ve vzdělávání provozuje DIPF řadu on-line portálů, mj. Vzdělávání ve světě (*Bildung weltweit*), Německý vzdělávací server (*Deut-*

scher Bildungsserver) a Zpráva o vzdělávání (*Bildungsbericht*), tj. portál uveřejňující komplexní zprávy o vzdělávání v Německu (*Bildung in Deutschland*), které vydávají jednou za dva roky Spolkové ministerstvo pro vzdělávání a výzkum a Konference ministrů školství. V rámci portálu Trendy ve vzdělávání mezinárodně (*Trends in Bildung International/TiBi*) jsou publikovány od roku 2001 v nepravidelných intervalech příspěvky z průběžného sledování aktuálního vývoje ve vzdělávání v zahraničí a diskuse o daných tématech. Jádro tvoří evropské země a země OECD; pozornost je věnována také zemím projevujícím aktivitu v oblasti inovací.

Úkoly **výzkumu vzdělávání** plní převážně pracovní týmy Kvalita vzdělávání a evaluace, Řízení a financování vzdělávání a Vzdělávání a rozvoj. V rámci programových oblastí DIPFu pracují projektové týmy často interdisciplinárně. Výzkumné práce institutu mají mezinárodně a interkulturně srovnávací charakter, nebo jsou pojímány jako intervenční studie. Někteří pracovníci DIPFu se orientují ve své výzkumné práci dlouhodobě na země střední a východní Evropy, zejména Českou republiku, Polsko, SSSR/Rusko a NDR. DIPF vydal v letech 1990 a 1995 v rámci projektu Škola jako místo socializace studie na téma Čas pro školu (*Zeit für Schule*) - Japonsko, Polsko/ČR, Polsko/SSSR, NDR/SRN; v letech 1991 – 1993 publikoval několik studií se společným názvem Kurikula ve škole (*Curricula in der Schule*): Španělsko, Čína, Japonsko, Polsko, Itálie, Rusko, Česká republika. Studie přispěly k výzkumné práci ÚVRV v oblasti srovnávací pedagogiky; v obou uvedených tématech se zúčastnil studiemi za ČR. Hlavní náplní činnosti pracovního týmu **Kvalita vzdělávání a evaluace** je zkoumání kvality a efektivity vzdělávacích opatření a činnosti vzdělávacích institucí. Jde zejména o: konceptualizaci, měření a hodnocení kvality vzdělávání, empirickou analýzu jeho podmínek a evaluaci opatření k zajišťování a rozvoji kvality vzdělávání. Pracovní tým se soustřeďuje na oblast všeobecně vzdělávacích škol. Mimořádný význam mají projekty zabývající se zjišťováním toho, jak se školy změnil v průběhu let. V posledním období to byla především témata výkony žáků, učební a vyučovací procesy a kultura školy. Institut poskytuje také služby vzdělávací politiky, správě a praxi, související v nejširším smyslu s monitorováním vzdělávání (měření a hodnocení výsledků, evaluace opatření a institucí, vydávání národních zpráv). Úkolem pracovní jednotky **Řízení a financování vzdělávání**, tj. právníků, ekonomů, vědců v oblasti věd o výchově a sociologů, je zkoumat měnící se systémy řízení v oblasti vzdělávání v interdisciplinárním kontextu. Hlavním předmětem jejich zájmu je zajištění efektivity vzdělávacího systému a realizace stejných vzdělávacích možností. Výzkum se zaměřuje mj. na rámcové podmínky vzdělávání a různé principy řízení z hlediska jejich vlivu na rozvoj a zajišťování kvality. V pracovním týmu **Vzdělávání a rozvoj** je hlavním tématem otázka předpokladů a podmínek rozvoje úspěšného učení. Cílem týmu je vypracovat teoreticky a empiricky fundované základy pro utváření vzdělávacích procesů dětí a mládeže i dospělých vyššího věku.

Jedním z úkolů DIPFu je vzdělávat a kvalifikovat **vědecký dorost**. Začíná již přípravou studentů na spolupracujících vysokých školách a účastí na vedení závěrečných prací. Studenti postgraduálního studia mohou zahájit v DIPFu různé cesty své kariéry: jako doktorandi, vědečtí manažeři nebo vědečtí dokumentační pracovníci.

V souladu se svou tradicí působí DIPF hojně na **mezinárodní úrovni**. Spolupracuje s partnery z jiných zemí a nadnárodních organizací, zabývá se otázkami mezinárodní výměny a komparace. Vedle aktivní spoluúčasti v rozvoji mezinárodních nebo evropských informačních sdružení je členem mezinárodních vědeckých a informačních sítí, získává prostředky EU v evropském výzkumném prostoru a přebírá servisní funkce v rámci evropské koordinace vzdělávání.

DIPF je zahraničním pracovištěm, s nímž má Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání PedF UK nejdelší styky a s nímž jeho pracovníky pojí také osobní a přátelské vztahy. Prvním zahraničním návštěvníkem v Ústavu pedagogických a psychologických výzkumů, předchůdci ÚVRV, byl Dr. Botho von Kopp, M.A., pracovník DIPFu. Ústav navštívil již v listopadu 1990. Vystoupil s referátem *Současné školství v kontextu sociálních změn (srovnávací pohled z Německa)*. V průběhu let se podílel na činnosti ústavu, mj. jako lektor na Letní škole evropských studií, konzultant témat z oblasti srovnávací pedagogiky nebo spoluautor studie *Školní vzdělávání v Německu* (Ježková, V.; von Kopp, B.; Janík T. 2008). Je členem Rady Centra základního výzkumu školního vzdělávání a mezinárodní redakční rady časopisu *Orbis scholae*. Při příležitosti odchodu Dr. von Koppa do důchodu se konalo v prosinci roku 2009 ve Frankfurtu nad Mohanem vědecké sympozium, na němž vystoupil také jeho dlouholetý přítel a někdejší ředitel ÚPPV prof. Jan Průcha. Dlouholetým ředitelem DIPFu byl prof. Wolfgang Mitter. K jeho velmi dobrým přátelům patřil prof. Jiří Kotásek; ve sborníku k jeho 75. narozeninám (*Česká pedagogika: proměny a výzvy*. Univerzita Karlova Praha, Pedagogická fakulta 2004) nalezneme přání prof. Mittera, v němž krátce rekapituluje historii jejich přátelství. Prof. Mitter je v současnosti zahraničním garantem projektu Centrum základního výzkumu školního vzdělávání a členem mezinárodní redakční rady časopisu *Orbis scholae*. V rámci konference *Educational Change in the Global Context*, která se konala na PedF UK a jejímž hlavním pořadatelem byl Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání, převzal prof. Mitter z rukou prorektora prof. Stanislava Štecha 30. srpna 2010 stříbrnou pamětní medaili Karlovy univerzity. Laudatio pronesla při této příležitosti děkanka fakulty doc. Radka Wildová. Na této konferenci vystoupil prof. Mitter rovněž jako jeden ze čtyř hlavních řečníků, a to s referátem *Between retrospect and expectation: Trends and dimensions of education in Eastern Central Europe*.

Kromě výše uvedených příkladů se projevuje spolupráce DIPFu a ÚVRV v řadě dílčích aktivit. Za všechny jmenujme některé z těch, které vyústily v publikace. Díky spolupráci ÚVRV s DIPFem vznikla studie *Bavorské učební osnovy pro gymnázium* (Ježková V., MU - CDVU 1993) a výzkumná zpráva *Kurikulum české školy* (E. Walterová a kol. 1993). V rámci svého studijního pobytu v DIPFu přednášela E. Walterová o vývoji vzdělávací transformace v ČR a pracovala na své publikaci *Srovnávací pedagogika. Vývoj a proměny v globálním kontextu* (UK-PedF, Praha 2006). V předmluvě ke své knize vyjadřuje mj. díky prof. Mitterovi a dr. von Koppovi za déleodobou podporu, konzultace a odborné diskuse. Svoji doktorskou práci připravoval v DIPFu v rámci své stáže doktorand ÚVRV O. Lochman. V čísle 2/2010 časopisu *Orbis scholae*, věnovaném mezinárodní konferenci *Educational Change in the Global Context*, najdeme mj. příspěvky B. von Koppa: *Do we need comparative education in a globa-*

lised world? a W. Mittera *Between retrospect and expectation: trends and dimensions of education in Central and Eastern Europe*. W. Mitter je také spoluautorem publikace *Central Educational Change in the Countries of East Central Europe*, vydávané nakladatelstvím Routledge v New Yorku.

ÚVRV považuje DIPF za nejbližší partnerskou instituci, a to po stránce odborné i osobní. Dlouhodobě využívá výsledky práce DIPFu ve své výzkumné činnosti. Pracovníci ÚVRV oceňují vedle odborného přínosu DIPFu i přátelské pracovní vztahy, které se v průběhu let mezi pracovníky obou institucí vytvořily, vstřícnost a ochotu pracovníků DIPFu ke vzájemné spolupráci.

Věra Ježková